

СПАДКУВАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ VIRTUAL PROPERTY INHERITANCE

Уколова Є.О.,

*студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Боровенська Г.В.,

*студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті увага приділяється питанню спадкування віртуального майна. Життя людей із кожним днем все більше перетинається з Інтернетом і покладається на цифровий світ. Віртуальне багатство, яке ми накопичуємо, росте в плані кількості та різноманітності: профілі в соціальних мережах, облікові записи електронної пошти, аватари тощо. Актуальність цього питання є значною через наявність певних нюансів і відсутність конкретного єдиного механізму регулювання віртуальної спадщини.

Як відомо, законодавчим актом, який регулює правовідносини спадкування, є Цивільний кодекс України від 2003 року. Він закріплює основні поняття та моменти, які стосуються цього питання. Проте в ньому не передбачається норм про спадкування саме віртуального майна.

Було зазначено підставу виникнення права віртуальної власності, а також деякі з основних видів віртуальних об'єктів (акаунт, доменне ім'я та інші). Звернено увагу на тому, що, попри наявність соціально-економічної цінності, повинно бути визнання віртуальної власності на законодавчому рівні для того, аби забезпечити захист певних прав користувача.

Наведено перелік країн, де діють закони, які містять відповідні норми та вимоги стосовно спадкування віртуально майна (Китай, Південна Корея, Японія, американські штати Коннектикут, Оклахома, Айдахо та Делавер). Було охарактеризовано те, що саме, як саме і в яких випадках особи можуть успадковувати певне майно з віртуального простору.

Надано приклади ситуацій, що пов'язані з вирішенням і способами спадкування віртуального матеріалу після померлого (як це відбувається в Google, соціальній мережі «Facebook» та Yahoo!).

Наведено ситуацію, коли особам відмовляли в праві на доступ до акаунтів померлих (у торговій е-платформі Taobao). У цій справі юристи зазначили, що не всі віртуальні об'єкти можуть успадковуватися (логіни, паролі, особисте листування користувачів, акаунти не є об'єктами цивільних прав). Спадкоємцем може бути передано лише вміст певного сайту, сторінки тощо.

Було визначено що необхідно зробити для того, аби передати авторські права у спадок.

Зроблено висновок про те, що в законодавстві України не закріплено норм, які відображали б порядок спадкування віртуальної власності, проте в деяких країнах певні сервіси встановили непогані функції щодо її спадкування. Визначено деякі шляхи для вирішення цієї проблеми: прирівняти віртуальне майно до звичайного; дати можливість власнику вибрати одну з встановлених вимог, які регулювали би процес спадкування віртуального майна; використання послуги сервісів цифрового спадкування; передача довіреним особам паролів.

Ключові слова: віртуальна власність, спадкування віртуального майна, віртуальні об'єкти, акаунт, Інтернет, соціальні мережі.

The article focuses on the issue of virtual property inheritance. Every day people's lives intersect with the Internet and rely on the digital world. The virtual wealth that we accumulate is growing in terms of quantity and diversity: social networking profiles, email accounts, avatars and more. The urgency of this issue is significant due to the presence of certain nuances and the absence of a specific single mechanism for regulating virtual heritage.

It is known that the legislative act regulating the legal relationship of inheritance is the Civil Code of Ukraine from 2003. It sets out the basic concepts and points that relate to this issue. However, it does not provide rules on the inheritance of virtual property.

The basis for the emergence of the virtual property and some of the main types of virtual objects were indicated (account, domain name and others). Attention is drawn to the fact that despite the presence of socio-economic value, there must be recognition of virtual property at the legislative level in order to ensure the protection of certain user rights.

It was described what, how and in what cases, individuals can inherit certain property from the virtual space.

A list of countries where laws are in place that contain relevant rules and requirements for inheritance of virtual property was provided (China, South Korea, Japan, Connecticut, Oklahoma, Idaho, and Delaware). Examples of situations related to the decision and methods of inheritance of virtual material after the deceased are provided (as is the case on Google, Facebook, and Yahoo!).

There is a situation where persons were denied access to the accounts of the deceased (in the Taobao trading platform). In this case, lawyers stated that not all virtual objects can be inherited (logins, passwords, personal correspondence of users, accounts are not civil rights objects). Only the content of a particular site, page, can be transmitted to the heirs.

It has been determined what needs to be done to transfer the copyright inheritance.

It is concluded that there are no norms in the legislation of Ukraine that would reflect the order of inheritance of virtual property, but in some countries certain services have established good functions for inheriting it. Some ways to solve this problem are identified: to equate virtual property to ordinary; enable the owner to choose one of the requirements that would govern the process of inheritance of virtual property; use of digital inheritance services; passwords to trustees.

Key words: virtual property, virtual property inheritance, virtual objects, account, Internet, social networks.

Постановка проблеми. Велика кількість людей щодня все більше і більше поринає в цифровий світ. Поява віртуальної реальності пов'язана із становленням і розвитком світу комп'ютерних технологій та мережі Інтернет, яка надала можливість людям взаємодіяти одне з одним одночасно завдяки сформованій комп'ютером програмі. У результаті з'явилися такі поняття, як: «доменні імена», «вебсайти», «онлайн-ігри», «соціальні мережі», «віртуальні гроші», «акаунти», «електронна пошта» та багато інших. Більшість віртуальних платформ давно перестала бути зоною розважального характеру, перетворившись на засіб особистого розвитку і бізнесу,

та придбала матеріальну цінність. Люди накопичують певну кількість віртуального багатства у вигляді облікових записів електронної пошти, соціальних профілів тощо. Водночас виникає думка про те, якою буде майбутня доля віртуальної власності.

Після того, як людина помирає, її віртуальні надбання набувають статусу невизначеності. Причиною цього є відсутність чітко прописаного правового механізму спадкування віртуального майна. Отже, спадкування віртуального майна є досить актуальною проблемою, яка потребує обґрунтованого врегулювання і вирішення питання визнання права людини на віртуальну власність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання віртуальної власності та її спадкування досліджувалося такими зарубіжними науковцями, як Ч. Блейзер, Гр. Ластовка, С. Лієнко, Дж. Нельсон, О. Труонг, Дж. Фейрфілд та інші. Проте в Україні досліджень із цієї проблематики мало. Представниками, які займалися вивченням спадкування віртуальної власності, є М. Горкуша, Д. Гузь, К.Г. Некіт та інші.

Метою статті є аналіз питання спадкування віртуальної власності, його особливості, правове регулювання та порядок переходу після смерті власника. Також має значення те, яка інформація залишиться в Інтернеті після смерті особи та які віртуальні об'єкти можуть спадкувати її нащадки.

Виклад основного матеріалу. Виникнення права віртуальної власності необхідно пов'язувати зі створенням та одержанням користувачем віртуального майна – тобто віртуального предмета, який має ознаки віртуальної власності: суперництва, сталості, взаємопов'язаності [1, с. 1053]. Це можуть бути: акаунт у соціальній мережі, аватар, електронні адреси, доменне ім'я та інші цифрові об'єкти, які відповідають зазначеним ознакам. Віртуальні предмети, які виступають об'єктами віртуальної власності, є різновидом цифрових об'єктів, не всі з яких є віртуальною власністю [2]. Соціально-економічна значимість віртуальної власності є очевидною. Але також має бути наявне її визнання на законодавчому рівні, що буде сприяти захисту прав користувача.

Відносини спадкування врегульовані Цивільним кодексом України (далі – ЦК України), яким визначається склад спадщини (ст. 1218 ЦК України) та ті права й обов'язки особи, які не входять до складу спадщини (ст. 1219).

У таких зарубіжних країнах, як Китай, Південна Корея, Японія та Америка, питання майбутньої долі віртуального майна вже вирішується на законодавчому рівні. Наприклад, у 2005 році в штаті Коннектикут було прийнято закон про надання родичам доступу до електронної пошти померлої. Пізніше в різних штатах стали з'являтися схожі нормативні акти, що мають свої нюанси доступу до об'єктів цифрової власності померлого. Наприклад, у таких штатах США, як Оклахома і Айдахо, родичі померлого можуть отримати доступ до різних об'єктів: блогів, пошти та соціальних сторінок, а в штаті Індіана, відповідно до закону, можна отримати доступ до документів та інформації, що зберігаються в електронному вигляді, або їхню копію. Останній і, напевно, найбільш всеохоплюючий нормативний акт щодо цифрового спадкування з'явився у 2014 році в штаті Делавер, де дозволяється передавати родичу померлого не тільки доступ до пошти і акаунтів соціальних мереж, але і до різних передплат на сервіси, хмарні сховища та інші дані, розміщені в Інтернеті [3].

Наразі стає актуальним питання щодо передачі у спадок акаунтів як одного з віртуальних об'єктів. І.В. Спасько-Фатеева визначає акаунт як технічно-юридичну можливість (право) доступу до визначеної інформаційної системи і наводить приклад із компанією Google [4, с. 460], клієнти якої з 2013 року мають можливість за життя персонально вирішити подальшу долю своїх акаунтів в електронній пошті Gmail і соціальній мережі Google+. Вони можуть забажати в разі їхньої смерті видалення акаунтів чи їхню передачу близькому родичу. Проте багато інтернет-компаній і сервісів поки що не готові передавати доступи родичам і змушують звертатися до судових органів, не беручи до уваги той факт, що цю функцію вже запровадили лідери інтернет-індустрії.

Однією з найвідоміших соціальних мереж, яка зіткнулася з проблемою, пов'язаною зі смертю власника акаунта, є мережа «Facebook». Для членів сімей користувачів, які пішли з життя, надавалася можливість видалити їхній обліковий запис. Проте з часом було встановлено, що це не дуже гарне рішення, адже на їхніх сторінках містяться

записи також і інших людей. Видалення цієї інформації порушувало б авторські права осіб, що розміщували записи, фотографії або тексти на сторінці іншої особи. Мережа «Facebook» надала можливість користувачу визначити долю свого облікового запису самостійно або вибрати розпорядника. Якщо акаунт є в пам'ятному стані (стан акаунта, коли він фактично не працює, проте зберігає свої певні функції), то особа, яка була наділена правом розпоряджатися ним, має змогу вчинити певні дії від імені померлої особи щодо облікового запису. Тобто стіна облікового запису залишалася відкритою, на ній друзі можуть переглядати старі фотографії, записи та додавати нові пости в пам'ять про дорогу їм людину [5].

Схожий підхід має також соціальна мережа «Yahoo!», але її основною відмінністю є те, що видалення акаунта можливе лише після надання свідоцтва про смерть.

Загалом, спадкування віртуального майна щільно пов'язане з договірними правовідносинами. Згода користувача і ліцензіара програмного забезпечення (EULA) є визначальним документом, який підтверджує їх. У багатьох випадках провайдері інтернет-послуг зловживають своїм становищем, адже ця згода складається ними. Цей документ закріплює інформацію з таким змістом: до облікового запису після смерті його власника жодна особа не може отримати доступ, і будь-які права на зміст найближчим часом анулюються.

Щодо цього є чимало ситуацій, коли особам відмовляли у праві на доступ до акаунтів померлих. Яскравим прикладом є історія, пов'язана з азійською торговою е-платформою Таобао. Після смерті особи її онлайн-магазин застиг у віртуальному просторі. Наречений померлої був єдиним, хто залишився з близьких. Доки суд не виніс рішення з цього приводу, управління цим онлайн-магазином узяла на себе адміністрація Таобао. Натомість оскільки віртуальні об'єкти мають досить неоднозначний правовий режим, вони не всі можуть успадковуватися. Ця справа викликала підвищений інтерес серед користувачів платформи, бо так чи інакше це питання стосується всіх.

Звернути увагу треба на той факт, що логіни та паролі до вебгаманців, доменне ім'я, акаунти в соціальних мережах, особисте листування користувачів не є об'єктами цивільних прав, а тому не можуть бути передані іншим особам [6]. Отже, спадкоємці можуть набути лише право на вміст (контент) певного сайту, сторінки тощо. Ці питання щільно пов'язані з правами інтелектуальної власності, і якщо поєднувати всі їх разом із спадковим правом, то виникає чимало проблем із неврегульованістю таких спадкових прав. Зокрема, хоча в Україні діє презумпція авторського права, під час спадкування його все одно потрібно доводити. Нотаріус буде вимагати документи, які підтверджують право інтелектуальної власності на ці об'єкти, задля того, щоб зазначити спадкове майно у свідоцтві. Відтак спадкування авторських прав потрібно реєструвати та отримувати відповідний документ. Звичайно, що це з кожною фотографією, відео чи текстом, розміщеним в Інтернеті, не просто складно, а й економічно невигідно [7].

Крім того, слід спиратися на те, що розвиток технологій, людських пріоритетів і духовних потреб вимагає адекватних правових механізмів, які дали б змогу людям, які живуть у XXI сторіччі, у цифрову епоху, залишити щось після себе з віртуальної власності. І те, що залишається у Всесвітній мережі, є тією частинкою особистості, яка зберігається вже на цифрових носіях. Тому необхідно надавати регулюванню віртуальне спадкування і подолання прірви між технічними досягненнями та правовими конструкціями, не розрахованими на них.

Висновки. Підсумовуючи, слід вказати на необхідність використання досвіду країни, які мають певні дієві механізми щодо регулювання спадкування віртуального майна. Деякі сервіси та мережі запровадили досить непогані функції стосовно спадкування віртуального майна після смерті особи.

Законодавство України не містить подібних норм, однак із розвитком комп'ютерних технологій будуть з'являтися нові потреби у створенні ефективних механізмів регулювання цієї сфери як із позиції програмного забезпечення, так і з відповідної нормативної бази.

Можна зазначити декілька кроків для вирішення цієї проблеми, серед яких є не лише правові. Узагалі, доцільно скористатися світовим досвідом і привіяти віртуальне майно до звичайного. Це певним чином вирішило б питання з його спадкуванням на загальних засадах (за законом чи за заповітом), хоча й з певними особливостями.

Прийнятним для регулювання спадкування віртуальної власності було б надання можливості користувачу Мережі обирати один із запропонованих варіантів: 1) визначити строки дії своїх облікових записів; 2) визначити людину, яка б у разі смерті власника отримала б резервну копію

з відповідною інформацією та даними; 3) залишити право розпорядження за провайдерами послуг [8].

Є компанії, які безкоштовно або за визначену плату зберігають інформацію для доступу до профілів, електронних гаманців та ігрових акаунтів користувача. Вони автоматично відправляють повідомлення на пошту для продовження зберігання. Якщо особа не відповідає в зазначений час, то це виступає фактом для розподілу спадщини серед «цифрової сім'ї». Значить використання послуги сервісів цифрового спадкування є ще одним варіантом вирішення цієї проблеми. Крім того, це може бути й передача паролів на зберігання певним особам, хоча цей варіант найбільш ризиковий, оскільки використання всіх прав померлої особи залежатиме від добросовісності того, кому вона довірила ці паролі.

У будь-якому разі дійсність вимагає принципового оновлення положень спадкового права, не розрахованого на спадкування таких об'єктів, як віртуальна власність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Fairfield J. Virtual Property. *Indiana Legal Studies Research Paper*. 2005. Vol. 85. № 35. P. 1047–1102.
2. Palka P. Virtual property: towards a general theory. PhD. Florence : *European University Institute*. 2017. 240 p.
3. Лиенко С. Что случается с аккаунтами в интернете после смерти владельца. *Cossa* : вебсайт. URL: <https://www.cossa.ru/152/98997> (дата звернення: 25.04.2020).
4. Харьковская цивилистическая школа: грани наследственного права : монография / под. ред. И. Спасибо-Фатеевой; Нац. юрид. ун-т им. Ярослава Мудрого. Харьков : Право, 2016. 608 с.
5. Facebook по наследству. *Газета.ru* : вебсайт. URL: https://www.gazeta.ru/tech/2015/02/12_a_6410285.shtm (дата звернення: 25.04.2020).
6. Евангулян С., Болгар В. Завещаю тебе свою страничку Вконтакте! URL: <http://www.qwrt.ru/news/2882> (дата звернення: 25.04.2020).
7. Місько С. Заповіт міленіала. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/zapovit-mileniala.html> (дата звернення: 25.04.2020).
8. Горкуша М. Спадкування віртуального майна. URL: <https://law.center/spadkuvannya-virtualnoho-majna> (дата звернення: 25.04.2020).